

Agócs Gergely – Szomszéd Orsolya – Fűrész Tünde

Európai családpolitikák – a KINCS Európai Családpolitikai RangSORa

Betekintő

A Kopp Mária Intézet a Népesedésért és Családokért (KINCS) által készített Európai Családpolitikai rangsor 12, a családok életét befolyásoló intézkedéstípus alapján rangsorolta az Európai Unió 28 tagállamát, és további 17 európai országot. A kialakult sorrend azt mutatja meg, hogy az egyes országokban kiemelten kezelik-e a családok támogatását, illetve hogy a családpolitika mennyire összetett, mennyi lehetőséget kínál a családok számára a különböző élethelyzetekben. A rangsor élén Franciaországgal holtversenyben Magyarország végzett, őket követi Belgium, Észtország, Lengyelország, Luxemburg és Oroszország, míg a képzeletbeli dobogó harmadik helyére Csehország állhatott fel. A rangsor közepére került többek között Németország, Dánia és Svájc. A lista végén olyan országok találhatók, mint Görögország, Szlovénia vagy éppen Törökország. Általánosságban elmondható, hogy a rangsor első harmadában jellemzően uniós, míg az utolsó harmadában inkább uniós tagsággal nem rendelkező országok szerepelnek.

BEVEZETÉS

Manapság egyre gyakrabban halljuk, hogy a gyermekvállalás a legszemélyesebb közügy. Ezt a gondolatot kiterjesztve akár úgy is fogalmazhatunk, hogy a család a legszemélyesebb közügy. Ahhoz azonban, hogy ezt jobban megértsük először érdemes röviden körüljárni a család fogalmát, illetve annak változását.

A társadalom a család fogalmán viszonylag régóta a nukleáris családot érti, melyben minimum három együtt élő emberről beszélhetünk, anyáról, apáról és legalább egy közös gyermekről. Ezt szoktuk manapság hagyományos családmodellnek nevezni. A legtöbb ember előtt ez a kép jelenik meg, ha bármely összefüggésben a családról kérdezik, vagy arról beszélnek. Ez független attól, hogy ő maga elvált, özvegy, gyermekét egyedül nevelő szülő vagy éppen ilyen szülők gyermeke.

Azonban a család fogalmának meghatározása természetesen függ attól is, hogy melyik

társadalomtudományi megközelítést választjuk. A néprajzi megközelítés például tág fogalmat takar, amelybe az együtt élő nagyszülőket is beleértik. Három típusba sorolja a családokat, amely vagy monogám, ha egy férfi és egy nő házasságáról van szó, vagy poligám, ha egy férfi több nővel köt házasságot, illetve lehet még poliandrán, ha egy nő köti össze az életét több férfival (Bodonyi és mtsai 2006).

A strukturális-funkcionális szempontú megközelítés szerint a család a társadalom egyik alapegysége, és lényegi eleme, hogy különböző funkciókat láthat el úgymint a társadalom reprodukciója, a szocializáció vagy akár a feszültségoldás (Parsons-Bales 1955). Ennek az irányzatnak egy másik képviselője szerint a család olyan társadalmi csoport, amelyet közös élet és gazdasági együttműködés jellemez, és legalább két személy alkotja, akik reprodukciós viszonyban állnak egymással

(Murdock 1949). Murdock álláspontja szerint a nukleáris család már a múltban is létező, alapvető társadalmi egység volt.

Napjainkban azonban nem csak a korábban említett hagyományos családmódel létezik, hanem olyan együttélési formák is feltűntek, mely a család fogalmának megváltozását, bővülését is magukkal hozták. Ilyenek a mozaikcsaládok, amelyekben a szülők nem vagy nem csak közös gyermekeiket nevelik együtt, ezenkívül ma már természetesen családnak tekintjük az egyedülálló szülő és vele együtt élő gyermekei kapcsolatát is.

A magyar Alaptörvény igazodik a Parsons-i és a Murdock-i állásponthoz is, hiszen úgy definiálja a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját, amelyben a családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony.

Miért is tekint az állam közügyként a családra, miért érzi úgy, hogy különböző eszközökkel segítenie kell a családi élet alakítását, illetve támogatnia kell a családokat, az abban élő embereket? Erre a kérdésre a legjobb választ a strukturális-funkcionalista megközelítés alapján adhatjuk. Amennyiben a család fogalmánál Parsons és Bales (1955) értelmezését vesszük alapul, akkor a család társadalmunk legkisebb egysége, az a hely, ahol a társadalom reprodukciója és a szocializáció megtörténik. Hosszú távon a gyer-

mekek beilleszkedésének sikerén múlik a társadalom túlélése, és ha a család ezeket a funkciókat nem látja el, akkor az veszélyt jelenthet a társadalom létére, így magára az államra is. Ezt mérlegelve rögtön érthetővé válik, miért gondolja úgy sok ország, hogy érdemes aktívan részt vennie a családok megerősítésében, támogatásában. A szocializáció pedig akkor lehet a legeredményesebb, ha a családok az ellátandó funkció szempontjából erősek, egészségesen működnek, képesek a családban nevelkedő következő generációt a társadalomba bevezetni, és képesek őket olyan tudással, képességekkel felvértezni, amelyek birtokában a társadalom hasznos tagjaivá válhatnak. Azonban ha az állami támogatás hiányzik, akkor a családok sokszor nem képesek maguktól megbirkózni az új kihívásokkal. Ilyen, a 20. század második felétől jelentkező kihívás például a kétkeresős családmódel fokozott elterjedése: a családok egyre nagyobb részénél vált elengedhetetlenné, hogy a megfelelő anyagi biztonság megteremtése érdekében mind a két szülő dolgozzon, azaz fizetett munkát vállaljon. Ez azonban azt is jelentette, hogy kevesebb idő maradt a gyermekekre, illetve meg kellett oldani a gyermekfelügyeletet, ami új kihívások elé állította a családokat és ezzel kikényszerítette a gondoskodó állami szerepvállalást is.

A CSALÁDPOLITIKA DEFINÍCIÓJA

Tágan értelmezve bármely a családokat támogató kormányzati intézkedést családpolitikai intézkedésnek nevezhetünk (Galai 2019: 23). Szűkebb értelemben azonban már nem mindegy, hogy a családot, mint fenntartható közösséget, a társadalom alapegységét, illetve a családok létrejöttét támogató szabályozásról beszélünk-e, vagy pedig csak egy általános, a családi együtt-

éléstől, viszonyrendszertől gyakorlatilag független támogatásról.

Az Európai Unióban a családpolitika tagállami hatáskörnek számít, az Európai Unió működéséről szóló szerződés foglalkozik a családpolitikával, a családpolitikára hatással lévő területekkel. A mozgás és tartózkodás szabadsága ugyanakkor szükségessé tette a különböző családpolitikai ellátások

koordinációját, melynek célja a megfelelő átjárhatóság biztosítása volt. Szintén hatással volt a családpolitikára a gyermekes szülők védelmére vonatkozó diszkrimináció tilalmáról szóló szabályozás is (Hoffman 2014).

A családpolitika fogalmának értelmezésénél fontos elméleti kérdést jelent a családpolitika és szociálpolitika egymáshoz való viszonya. Farkas Péter erről a kérdésről így ír: „a családpolitika a társadalompolitika önálló részpolitikája, amely szorosan kötődik a szociálpolitikához, de nem oldódhat fel abban, hiszen nemcsak a családok anyagi szükségleteinek kielégítését, hanem a polgárok családdal kapcsolatos sokirányú igényeinek teljesülését kell elősegítenie” (Farkas 2019: 29).

A szociálpolitikai intézkedések köre manapság jelentős részben az anyagi szükségletek kielégítésére, a szegénység felszámolására irányul. Ennél az értelmezésnél nem a család léte vagy nemléte a fő szempont, hanem az érintett – vagy család esetében érintettek – szociális helyzete, általában a szegénység veszélye az, ami miatt lépnie kell az államnak. Ezzel szemben a családpolitika magára a családra fókuszál, a fő szempont a család megteremtése, léte, a szülő-gyermek viszony, így minden családos embert érint, nem csak a szociálisan nehéz helyzetben lévőket.

Egy jól működő család több olyan szociális funkciót is ellát, amelyet egyébként a modern államok kénytelenek átvállalni, éppen azért, mert a modern kor népbetegségévé vált az egyedüllét, és így család nélkül már nincs, aki ezt megtenné. Ugyanerről ír Lakner (2012: 17) is, aki nem csak a családi, hanem a rokonsági, szomszédsági, és egyéb közösségi kapcsolatok meggyengülésében látja az állam megnövekedett szociális feladatainak fő okát. Ilyen például az időskorúak ellátása, vagy a gyermekvédelem. A szociálpolitikai intézkedések fent említett köre segítséget nyújt az embereknek, de ezzel

a probléma újratermelődését nem oldja meg, így a családok szempontjából sokszor csak tüneti kezelést jelent. Ezzel szemben a jó családpolitika a problémát gyökerénél ragadja meg, és a családok megerősítésével a jövő generációjának nyújt valós segítséget.

Lakner megfogalmazása szerint: „a családpolitika a családot a társadalom, a nemzeti közösség alapértékének tekintő olyan közösségi (állami) politika, amely intézmények, szolgáltatások és intézkedések rendszerén keresztül elősegíti a családok belső stabilitását, szociális biztonságát; védi függetlenségét, autonómiáját; növeli társadalmi megbecsülését; ösztönzi a gyermekvállalást; erősíti a kapcsolatot a munka világával. A családpolitika eredményességében csak abban az esetben lehet bízni, ha az stabil, komplex, célzott és rugalmas.” (Lakner 2006).

A fenti szempontok országonkénti összevetésére több rangsor is született, ilyen az országok családbarát politikáját, illetve családbarát intézkedéseit áttekintő rangsor volt például az UNICEF 2019 júniusában megjelenő rangsora, mely egy 41 európai uniós és OECD-tagországot áttekintő vizsgálat alapján készült. Négy fő szempont alapján pontozták az országokat, majd a különböző szempontok szerint elért ranghelyeket átlagolva állították fel a végső rangsort. A megvizsgált négy szempont az anyák szülési szabadsága, az apaszabadság hossza, a 3 év alattiak ellátása, valamint a 3 és 6 éves kor közötti, vagyis a beiskolázásig terjedő intézményi ellátás volt.

Témájában hasonló, ám háromszor annyi szempontot áttekintő rangsor a KINCS *Európai Családpolitikai Rangsora*.

A rangsor elkészítéséhez a 2019 áprilisában kiadott *Európai családpolitikai kitekintő* című kötet nyújtott segítséget, melyben 45 európai országnak a családpolitikát befolyásoló intézményi kereteit mutatták be a szerzők. A kötet az Eurostat, a MISSOC (Mutual Information System on Social Protection) és a MISSCEO

(Mutual Information System on Social Protection of the Council of Europe) adatainak felhasználásával készült el, ezek szolgálták az *Európai Családpolitikai Rangsor* alapjául is. A kiadvány a 2018-as lekérdezések adatait tartalmazza.

A rangsor elkészítésénél a vizsgált szempontokat úgy alakítottuk ki, hogy összehasonlítható módon mutassák be, milyen széles, és milyen minőségű a családokat támogató intézkedések köre az egyes országokban. A kialakult sorrend azt mutatja meg, hogy az adott országban mennyire fontos a családok támogatása, mennyire fontos a családbarát-ság, illetve értelmezhető-e egyáltalán az országban ez a fogalom. Az országok rangsorban elfoglalt helyéből következtetni lehet arra, hogy egy ország társadalompolitiká-

ja kiemelten kezeli-e családokat, vagy sem, illetve hogy a családpolitika mennyire összetett, azaz egy család életét, a változó élethelyzeteket mennyire képes követni.

A pontozás alapját a vizsgált intézkedések megléte, hiánya, bizonyos esetekben a mértéke szabta meg. Az egyes szempontokra alapvetően 0 vagy 1 pontot lehetett adni, például a családi adózásnál csak az jelentett eldöntendő kérdést, hogy van-e, vagy nincs. Bizonyos esetekben azonban a mérték alapján 0, vagy 0,5, illetve 1 pontot kaphattak az egyes országok. A 0 pont többnyire az adott intézkedéstípus teljes hiányát, a 0,5, illetve 1 pont annak meglétét, de kisebb arányú mértékét jelentette. Erre jó példa az apaszabadság intézménye, melynél a szabadság tartama szolgált a pontozás alapjául.

SZEMPONTRENDSZER ÉS EREDMÉNYEK

A szempontrendszer felállításánál az országok egymással való összevethetősége, valamint a családpolitikai intézkedések minél szélesebb körének a felmérése volt a legfontosabb cél.

Az eltérő élethelyzetekre megoldást kínáló, komplex családpolitika fontos része a családok lakhatását segítő támogatás. Ide tarthat bármely olyan segítség, támogatás, amelyet a családok az országukban kaphatnak otthonteremtésre, lakhatási problémáik megoldására. 1 pont járt azoknak az országoknak, ahol létezik ilyen támogatás, és 0 pont azoknak, ahol nem.

A családi pótlékhoz hasonló stabil ellátás sok országban ismert és alkalmazott támogatási forma, azonban ezt gyakran nem alanyi jogon kapják a családok. Ennél a szempontonál a magyar családi pótlékhoz hasonló bármely olyan támogatás megléte számított, amely alanyi jogon jár, és feltételek nélkül megilleti a jogosultat, a család valamelyik

tagját. 1 pont járt, ha van ilyen, és 1 alanyi jogon igénybe vehető (alanyi jogon járó családi pótlék), 0 pontot kapott az az ország, ahol ez a két feltétel nem teljesült.

Az anyasági támogatás jellegű ellátások körébe az anyáknak a gyermek születéséhez kapcsolódóan járó egyszeri ellátások, juttatások tartoztak. Ha van az adott országban ilyen jellegű támogatás, akkor 1 pontot kapott, ha nem ismert, illetve nem adnak ilyet, akkor 0 pontot.

A csecsemőgondozási díj jellegű ellátások esetében a gyermek megszületését követő időszakban folyósított, rendszeres anyagi támogatások számítottak. Itt a hangsúly a szülést közvetlenül követő időszakon van, amíg a gyermek még csecsemőnek számít. Ez jellemzően a gyermek egyéves koráig tartó időszakot jelenti. Az anyasági támogatástól abban különbözik, hogy míg az előbbi egy összegű juttatás, addig ez egy rendszeresen ismétlődő ellátási forma. 1 pont járt

akkor, ha létezik ilyen, és 0 pont, ha nem ismert ez a támogatás az adott országban.

A következő szempont a fizetett gyermekgondozási időszak volt, itt a fizetett gyermekgondozási időszak hossza lett felmérve. Ez az időszak országonként nagyon különböző. A család anyagi biztonsága szempontjából azonban sokat számít, hogy a gyermekgondozási időszak alatt jár-e kiszámítható, stabilitást nyújtó ellátás az otthon maradó szülőnek, van-e arra lehetősége, hogy csak a gyermekkel foglalkozzon, mert biztosítva van számára az ellátás, amíg kiskorú gyermekét gondozza, vagy nincs ilyen támogatás, és emiatt a szülőnek sokszor kényszerből kell visszatérnie a munka világába, csökkentve a gyermekére fordított időt. 1 pontot kapott az ország, ha biztosítja a fizetett gyermekgondozási időszakot és 0 pontot, ha egyáltalán nincs ilyen időszak, illetve van, de a szülő nem kap pénzübeli juttatást.

A szülést követően országonként eltérő hosszúságú szabadságra jogosultak a szülők (szülési szabadság hossza). Azonban ennek az időszaknak a hossza nagyban befolyásolja a családi kapcsolatok kialakítását, az anya regenerálódását. A szempont vizsgálata során 1 pontot kapott az az ország, ahol 140 nap vagy hosszabb a szabadság időtartama, 0,5 pont járt, ha létezik, de 140 napnál rövidebb ideig vehető igénybe, és 0 pontot kapott az az ország, ahol egyáltalán nincs ilyen szabadság. A szülési szabadsággal ellentétben a gyermekgondozási szabadság nem a szüléshez, hanem egy későbbi időszakhoz, az idősebb gyermek gondozásához, neveléséhez kapcsolódik. 1 pont járt abban az esetben, ha a gyermek másfél éves kora felett is igénybe vehető még a szabadság, 0,5 pont, ha a gyermek másfél éves koráig tart ez az időszak és 0 pontot kapott az az ország, ahol ilyen időszak egyáltalán nincs.

Az utóbbi időben egyre elterjedtebb, hogy szülést követően már az édesapák is otthon tölthetnek pár napot, hetet a gyermekükkel

(apaszabadság). A családi szemlélet erősítésében, a családi kapcsolatok, az apa-gyerek kapcsolat kialakításában rendkívül nagy szerepe van ennek a szabadságtípusnak. A vizsgált országok között 1 pontot kapott minden olyan ország, amelyik 10 napot vagy annál többet biztosít apaszabadságra. 0,5 pont járt, ha a szülést követően 10 napnál kevesebbet lehetnek otthon az apák, és 0 pontot kapott az az ország, ahol nem ismerik ezt a szabadságformát.

A következő szempontnál (bölcsődébe járók aránya) az EU- és EGT-országok esetében 2016-os, Svájc esetében 2014-es, a többi országnál pedig 2015-ös adatok álltak rendelkezésre. A bölcsődei ellátás egyrészt lehetőséget teremt a gyermeknek egy nagyobb közösség megismerésére, másrészt a szülők, elsősorban az édesanyák munkába való visszatérését segíti elő. 1 pontot kapott az az ország, amelyiknél 33 százalék vagy a feletti volt a bölcsődébe járó, 0–3 éves korú gyermekek aránya, ezzel elérve a barcelonai célt, 0,5 pontot kapott az az ország, amelyiknél 33 százalék alatt volt ez az arány, és 0 pont járt, ha a vizsgált országban egyáltalán nem volt biztosítva a bölcsődei ellátás.

Az óvodába járás (óvodába járók aránya) a későbbi iskolai tanulmányok megkezdéséhez nyújt elengedhetetlen segítséget, emellett közös alapot teremt a gyermekeknek, függetlenül attól, hogy egyébként milyen anyagi körülmények közé születtek, vagy milyen a családi háttérük. Ennél a szempontnál az EU- és EGT-országok esetében szintén 2016-os, Svájc esetében 2014-es, a listán szereplő többi ország esetében pedig 2015-ös adatok álltak rendelkezésre. 1 pont járt akkor, ha 90 százalék feletti volt az óvodába vagy hasonló feladatot ellátó intézménybe járó 3–6 éves korú gyermekek aránya, 0,5 pontot kapott az az ország, amelyikben kevesebb, mint 90 százalék volt ez az arány, és 0 pontot, ha nincs általános óvodai ellátás az adott országban. Ez utóbbira egyébként nem volt példa.

Az adópolitika is a vizsgált szempontok közé került, mert a családi adózás olyan rugalmas családpolitikai intézkedés, amely tekintettel van a szülők gyermekneveléssel vállalt plusz terheire. 1 pontot kapott az az ország, ahol értékelik ezeket az erőfeszítéseket, és ez megjelenik az adózási rendszerben is. 0 pontot kapott az az ország, amelyik ezt az adózási formát nem ismeri.

Az aktív korú időszakra eső gyermekneveléssel járó többletterhet a későbbi életszakaszban kompenzálhatja az állam (nyugdíjba beleszámító gyermekgondozási időszak). Ez a szempont ezt a kiegyenlítést vette figyelembe. 1 pontot kapott az az ország, ahol a nyugdíj időszakára van ilyen beszámítás, és 0 pontot pedig az az ország, amelyik ezt a kompenzációs formát nem alkalmazza.

1. táblázat: Európai Családpolitikai Rangsor

Ország	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	Σ	Rang-sor
Franciaország	1	0	1	1	1	0,5	1	1	1	1	1	1	10,5	1.
Magyarország	1	1	1	1	1	1	1	0,5	0,5	0,5	1	1	10,5	1.
Belgium	1	0	1	1	1	0,5	0,5	1	1	1	1	1	10	2.
Észtország	0	1	1	1	1	1	0,5	1	0,5	1	1	1	10	2.
Lengyelország	1	0	1	1	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	10	2.
Luxemburg	1	1	1	1	1	0,5	0,5	0,5	1	0,5	1	1	10	2.
Oroszország	1	1	1	1	1	1	1	0,5	0	0,5	1	1	10	2.
Csehország	1	0	1	1	1	1	1	0,5	0,5	0,5	1	1	9,5	3.
Finnország	1	1	1	1	1	0,5	0,5	1	0,5	0,5	0	1	9	4.
Írország	1	1	1	1	0	1	0,5	1	0,5	1	0	1	9	4.
Moldova	1	0	1	1	1	0,5	1	1	0	0,5	1	1	9	4.
Olaszország	0	0	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	1	1	9	4.
Svédország	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1	9	4.
Szlovákia	0	1	1	1	1	1	1	0	0,5	0,5	1	1	9	4.
Ukrajna	1	0	1	1	1	0,5	1	1	0	0,5	1	1	9	4.
Ausztria	1	0	0	1	1	0,5	1	1	0,5	0,5	1	1	8,5	5.
Egyesült Királyság	1	1	0	1	0	1	0,5	1	0,5	0,5	1	1	8,5	5.
Norvégia	0	1	1	1	0	1	0	1	1	0,5	1	1	8,5	5.
Belorusszia	1	1	1	1	0	0,5	1	0	0	0,5	1	1	8	6.

Ország	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	Σ	Rang-sor
Bulgária	o	o	1	1	1	1	1	1	0,5	0,5	o	1	8	6.
Lettország	o	1	1	1	1	0,5	0,5	1	0,5	0,5	o	1	8	6.
Litvánia	o	1	o	1	1	0,5	0,5	1	0,5	0,5	1	1	8	6.
Portugália	o	o	o	1	1	0,5	0,5	1	1	1	1	1	8	6.
Horvátország	o	o	1	1	1	1	0,5	o	0,5	0,5	1	1	7,5	7.
Németország	1	o	o	1	1	0,5	0,5	o	0,5	1	1	1	7,5	7.
Spanyolország	o	o	o	1	o	0,5	1	1	1	1	1	1	7,5	7.
Azerbajdzsán	o	o	1	1	1	0,5	1	1	o	0,5	o	1	7	8.
Dánia	1	o	o	1	1	0,5	0,5	1	1	1	o	o	7	8.
Örményország	o	o	1	1	1	1	1	o	o	0,5	o	1	6,5	9.
Ciprus	o	o	1	1	o	0,5	0,5	1	0,5	0,5	o	1	6	10.
Románia	o	o	o	1	1	0,5	1	0,5	0,5	0,5	o	1	6	10.
Svájc	1	o	o	1	o	0,5	o	o	1	0,5	1	1	6	10.
Görögország	o	o	o	1	o	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	1	1	5,5	11.
Hollandia	o	o	o	1	o	0,5	0,5	0,5	1	1	1	o	5,5	11.
Málta	o	o	o	1	o	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	1	1	5,5	11.
Szerbia	o	o	1	1	o	1	o	0,5	0,5	0,5	o	1	5,5	11.
Szlovénia	o	o	o	1	1	0,5	0,5	1	1	0,5	o	o	5,5	11.
Albánia	o	o	1	1	o	1	o	o	0,5	0,5	o	1	5	12.
Észak-Macedónia	o	o	1	1	o	1	o	o	0,5	0,5	o	1	5	12.
Törökország	o	o	1	1	o	0,5	0,5	0,5	o	0,5	o	1	5	12.
Montenegro	o	o	1	1	o	1	o	o	o	0,5	o	1	4,5	13.
Bosznia - Hercegovina	o	o	1	1	o	1	o	0,5	o	0,5	o	o	4	14.
Izland	o	o	o	1	o	1	o	o	1	1	o	o	4	14.
Georgia	o	o	o	1	o	1	1	o	o	0,5	o	o	3,5	15.
Koszovó	o	o	o	1	o	1	o	o	o	0,5	o	o	2,5	16.

- A) A családok lakhatását segítő támogatás (1 = van, 0 = nincs)
- B) A családi pótlék alanyi jogon jár-e (1 = igen, 0 = nem)
- C) Anyasági támogatás jellegű ellátások (1 = van, 0 = nincs)
- D) Csecsemőgondozási díj jellegű ellátások (1 = van, 0 = nincs)
- E) Gyermekgondozási időszak (0 = nincs vagy fizetetlen, 1 = fizetett)
- F) Szülési szabadság hossza (0 = nincs, 0,5 = 140 nap alatt, 1 = 140 nap felett)
- G) Gyermekgondozási szabadság
(0 = nincs, 0,5 = a gyermek 1,5 éves koráig, 1 = a gyermek 1,5 éves kora felett is)
- H) Apaszabadság a gyermek születését követően
(0 = nincs, 0,5 = 10 napnál kevesebb, 1 = 10 napnál több)
- I) Bölcsődébe járók aránya a 0–3 éves népesség körében
(0 = nincs bölcsődei ellátás, 0,5 = 33 százalék alatt, 1 = 33 százalék felett)
- J) Óvodába járók aránya a 3–6 éves népesség körében
(0 = nincs óvodai ellátás, 0,5 = 90 százalék alatt, 1 = 90 százalék felett)
- K) Családi típusú adózás (1 = van, 0 = nincs)
- L) A nyugdíjba beleszámít-e a gyermekgondozási időszak (1 = igen, 0 = nem)

A rangsor élén Franciaországgal holtversenyben Magyarország végzett, őket követi öt ország azonos pontszámmal: Belgium, Észtország, Lengyelország, Luxemburg és Oroszország, míg a képzeletbeli dobogó harmadik helyére Csehország állhatott fel. A rangsor közepén helyezkednek el olyan gazdag európai országok, mint Németország,

Dánia és Svájc. Végül a családpolitika szempontjából vizsgálva Európa utolsó harmadába szorultak olyan országok, mint Görögország, Szlovénia vagy Törökország. A fentiekől függetlenül általánosságban elmondható, hogy a lista első harmadában jellemzően uniós, míg az utolsó harmadában inkább uniós tagsággal nem rendelkező országok szerepelnek.

ÖSSZEGZÉS

A családpolitikák fenti módszer szerinti összevetéséből láthattuk, mennyire széles és milyen jellegű az európai országokban a családokat támogató intézkedések köre. Mindebből pedig már következtethetünk arra, hogy egy adott ország társadalompolitikája kiemelten kezeli-e a családokat, családbarát államnak tekinthető-e. A rangsor arra is alkalmas, hogy eddig nem látott módon világítson rá a különböző családpolitikák komplexitására, rugalmasságára.

A ranglista újszerűségét az adja, hogy eddig

ennyi szempont nem jelent még meg egyetlen korábbi, családpolitikát vizsgáló felmérésben sem, továbbá itt egyedülálló módon 45 ország családbarát hozzáállását vizsgáltuk meg. Az utóbbi közel tíz évben tapasztalható magyar családpolitikai lendület csak úgy értékelhető teljes valóságában, ha lehetőség nyílik a hasonló problémákkal küzdő országok intézkedéseit a hazaiakkal összevetni, és elért hatásukat elemezni. Az összehasonlítás során kialakuló kép, pedig akkor lesz részletes és pontos, ha a lehető

legszélesebb látószögből pillanthatunk rá az egyes országok gyakorlatára. Az így kapott kép megmutatja az országok erősségeit, bevált gyakorlatait, és a jövőre vonatkoztatva segíthet megtalálni azokat a családokat támogató intézkedéseket, amelyek a legtöbb eredményhez segíthetnek hozzá.

A pontszámok alapján elmondhatjuk, hogy más európai országokkal összevetve Magyarországon nagyon széles a családok által igénybe vehető családtámogatási ellátások és szolgáltatások köre. Európán végigtekintve pedig látható, hogy országoként igen eltérő lehetőségek állnak az érintettek rendelkezésére.

A magyar kormány az ország demográfiai folyamatainak megváltoztatása érdekében az utóbbi években eddig soha nem látott sűrűségben hozott új családpolitikai intézkedéseket, melyek mind azt a célt szolgálják,

hogy a magyar családok által tervezett gyermekek megszülethessenek, és a gyermekvállalás ne valamiről való lemondásként jelenjen meg a köztudatban, hanem egy másképpen pótolhatatlan lehetőség megragadásaként tekintsenek rá.

Az elmúlt években a termékenységi arányszám elmozdult a korábbi mélypontról, a születések számának csökkenését hosszú idő után először sikerült megállítani, illetve lassítani. Mindezt úgy, hogy közben a szülőképes korú nők száma folyamatosan csökken. Azonban nemcsak ezek az adatok, hanem a fenti rangsorban megjelenített szempontok széles köre is azt bizonyítja, hogy európai viszonylatban nézve is, Magyarországon családban élni, gyermeket vállalni egyre könnyebb.

Felhasznált irodalom

Bodonyi Edit – Busi Etelka – Hegedűs Judit – Magyar Erzsébet – Vizelyi Ágnes (2006) *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése.* (Család, gyerek, társadalom, 5.) Budapest: Bölcsész Konzorcium. <https://mek.oszk.hu/05400/05461/05461.pdf> (letöltés ideje: 2019. október 21.)

Farkas Péter (2019) *A családpolitika társadalompolitikai dimenziói.* In: Székely András – Farkas Péter – Nyírády Adrienn – Agócs Gergely (szerk.) *Európai Családpolitikai Kitekintő.* Budapest: Kopp Mária Intézet a Népességért és a Családokért. 29–30.

Gallai Sándor (2019) *A családpolitika helye a demográfiai válsággal küzdő Európában.* In: Székely András – Farkas Péter – Nyírády Adrienn – Agócs Gergely (szerk.) *Európai Családpolitikai Kitekintő.* Budapest: Kopp Mária Intézet a Népességért és a Családokért. 23.

Hoffman István (2014) *Családpolitika.* Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem Vezető- és Továbbképzési Intézet. <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10561/Teljes%20sz%C3%B6veg?sequence=1&isAllowed=y> (letöltés ideje: 2019. október 20.)

Kincs *Európai Családpolitikai Rangsor.* <https://www.koppmariaintezet.hu/hu/ecs2019> (letöltés ideje: 2019. október 20.)

Lakner Zoltán (2012) *Szociálpolitika.* Budapest: Szent István Társulat.

Lakner Zoltán (2006) *A családpolitika rendszere* Esély, 17. évf. 3. sz. 101.

Murdock, George Peter (1949) *Social Structure.* New York: The Free Press.

Parsons, Talcott – Bales, Robert F. (1955) *Family, Socialization and Interaction process.* Illinois: The Free Press.